

Imperiul Austro-Ungar

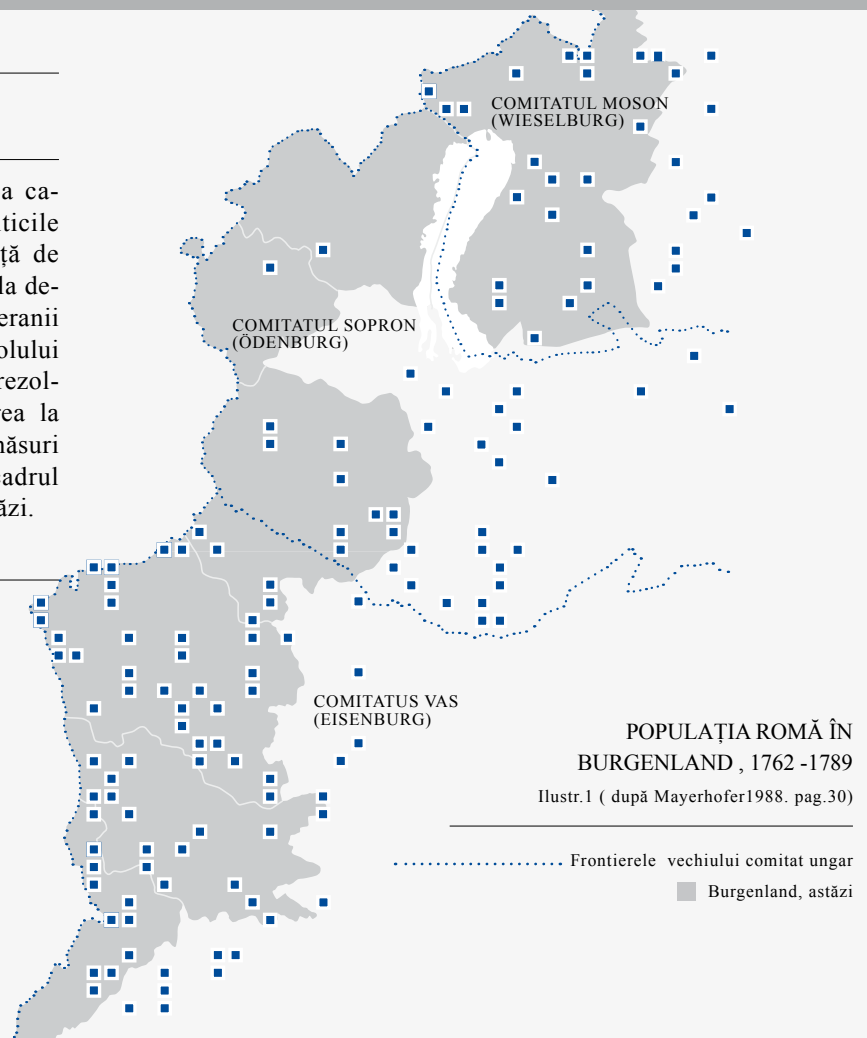
Compilat de echipa editorială

O nouă metodă: asimilarea | Cele patru decrete ale Mariei Tereza | Succes slab | Încercări infructuoase în Spania și în Germania

➤ Foarte curând, anumite persoane au încercat să-i împiedice pe romi să –și continue modul de viață și să-și păstreze cultura. La o scară mai mare, totodată, politicile de asimilare la populația majoritară au fost agreate de despoții luminați. Împărăteasa Maria Tereza și fiul său Iosif II, mai ales; continuă programele vizând să favorizeze sedentarizarea și asimilarea romilor. În locul violenței fizice, o nouă formă de cruzime este inventată ca să-i transforme pe „țigani” de necontrolat – și, din punctul de vedere al statului, neproductivi – în supuși sedentari și rentabili : romilor li se dă pământ, dar li se interzice să mai vorbească limba romani și să se căsătorească între ei; sunt înmatriculați și copiii le sunt luați. Totuși, aceste măsuri nu reușesc decât în Ungaria Occidentală : regiune corespunzând Burgenland-ului austriac de astăzi și zonelor sale adiacente. În alte teritorii ale imperiului, ca Spania sau Germania, unde presiunea de asimilare este, de asemenea, din ce în ce mai puternică, politica suveranilor eșuează.

INTRODUCERE

Perioada despotismului luminat s-a caracterizat prin schimbări esențiale în politicile suveranilor, în problema „țiganilor”. Față de eșecul total al tuturor tentativelor de a-i exila definitiv pe aceștia de pe pământurile lor, suveranii luminați, începând cu a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, elaborează metode noi ca să rezolve „problema țiganilor”. Iată de ce asimilarea la ordinul statului se adaugă la arsenalul de măsuri de expulzare și persecuții ale romilor, în cadrul unei abordări ambivalente, practică și astăzi.

O nouă metodă: asimilarea

Cele patru decrete ale Mariei Tereza

Un succes slab

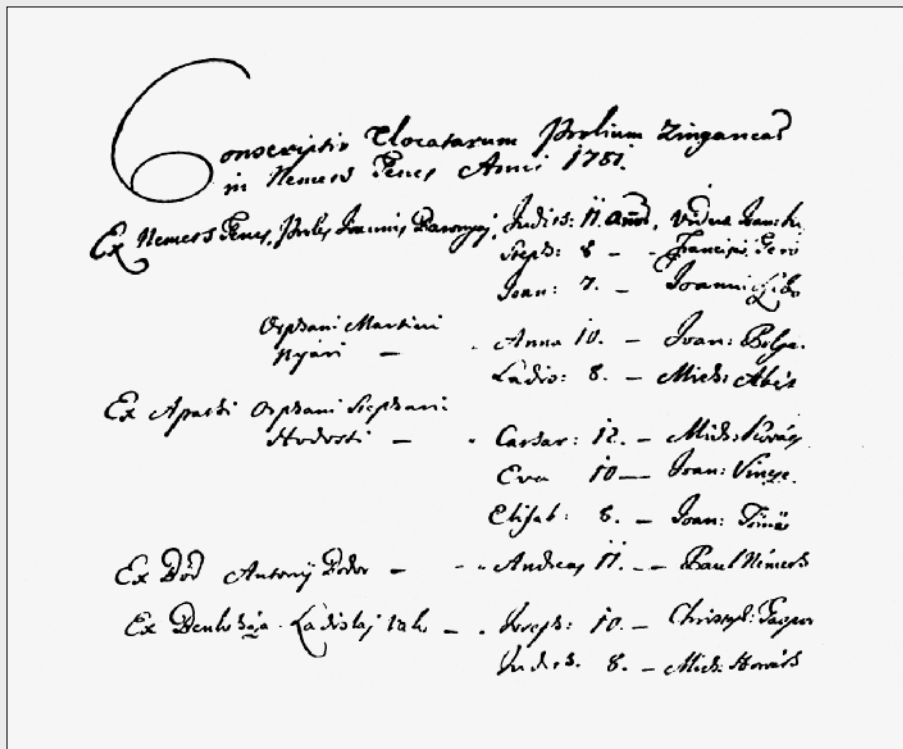
Încercări infructuoase în Spania și Germania

Ilustr. 2

Maria Tereza, împărăteasa Austro-Ungariei

(extras din Vacha 1992, pag.295)

Ilustr. 3

Lista cu copiii „țigani” reînstați la Nagyencs în 1782.

(extras din Mayerhofer 1988, pag.29) (detaliu)

O NOUĂ METODĂ: ASIMILAREA

S-au adoptat măsuri care să-i constrângă pe romi să-și abandoneze modul lor de viață, pentru a se pune capăt unui „disconfort incontrollabil”, și pentru a transforma părți ale populației considerate „neproductive”, în „persoane respectabile, ascultătoare și muncitoare”. Scopul esențial al acestor măsuri era de a-i împiedica pe romi să răătăcescă și să-i determine pe „țigani nomazi și vagabonzi”, să se sedentarizeze definitiv. S-a considerat că trecerea forțată la o viață de tip rural sau la profesii care să-i constrângă să se stabilească într-un loc, împreună cu distrugerea identității lor culturale, avea să ducă la asimilarea lor în societate.

Principalele motive ale punerii în practică a acestei politici de asimilare, în epocă, țin, fără nicio îndoială, de dorința statului centralizat de a-și controla supușii și de a-i

integra pe romi în sistemul economic existent. Totodată, credințele religioase ale unor suverani au avut și ele un rol. Cei interesați de aceste probleme considerau o datorie morală față de „civilizarea” „țiganilor” de a-i „aduce”, pe aceștia pe drumul cel bun și de a-i ajuta să devină „buni creștini”. Politicile de asimilare în epocă se bazează pe modul în care despoții luminați îi văd pe oameni: individul era considerat ca fiind „capabil de a învăța și de a deveni mai bun.”

În același timp, măsurile luate pentru a-i asimila pe romi se bazează pe ipoteza că, în principiu, cultura lor este inferioară. Exterminarea fizică a „țiganilor” este înlocuită cu distrugerea culturii și a modurilor lor de viață tradiționale. Această nouă abordare nu poate fi calificată ca fiind progresistă decât dacă o comparăm cu persecuțiile brutale practicate mai înainte. Mai mult, metodele aplicate în vederea „civilizării” romilor – ca și „răpirea” copiilor lor – sunt adesea, încă, mai brutale și inumane.

Imediat, Spania a încercat să-i asimileze pe romi. Din 1619, autoritățile vor să-i constrângă pe romii nomazi să se fixeze și au recurs la metode de asimilare forțată, cum ar fi interzicerea vorbirii în limba romani (1633), separarea părinților de copii și plasarea acestora din urmă în orfelinate, ca și trimiterea bărbaților și femeilor în ospicii separate (1686, 1725).

CELE PATRU DECRETE ALE MARIEI TEREZA

Maria Tereza împărăteasa Imperiului Austro-Ungar a dat un exemplu cu politica sa de asimilare, care va influența pe mulți alți suverani. Pentru a-i determina pe romi să se sedentarizeze ca „noi cetățeni” sau „noi fermieri”, ea va promulga patru decrete importante, în timpul domniei sale (1740 – 1780). Aceste texte urmăreau să-i constrângă pe romi să-și abandoneze modul lor de viață.

„GESTIONAREA ȚIGANILOR „

Selecția principiilor fundamentale enunțate în directivele „De Domiciliatione et Regulatione Zingarorum” (Despre sedentarizarea și gestionarea țiganilor) publicate la 9 octombrie 1783 de către împăratul Iosif II:

- Romii nu mai sunt autorizați să-și ridice corturile în păduri ; ei trebuie determinați să-și cultive terenurile de lângă orașe , în regiunile cu puține păduri.
- Jurisdicția voievozilor este înlocuită cu cea a judecătorului superior
- Romii nu sunt autorizați să-și păstreze caii cu scopul de a-i vinde. Robii nu sunt autorizați să posede cai, decât pentru muncă și cu condiția ca să nu-i vândă în nicio împrejurare.
- 24 de nuiete sunt pedeapsa prevăzută în caz de folosire a „limbii țigănești”
- Aceeași pedeapsă se aplică celor care mănâncă din cadavrele animalelor
- Romii nu au voie să se căsătorească între ei
- „Jurassores” (judecători de district) trebuie să facă lunar un raport referitor la stilul de viață a romilor
- Numărul muzicanților romi este limitat
- Copiii romi trebuie, începând de la patru ani, să fie repartizați între orașe vecine și asta cel puțin o dată la doi ani

Ilustr. 4

(extras rezumat –Mayerhofer 1988, pag.27f)

Ilustr. 5

Fiul Mariei Tereza: Iosif II

(extras din Vacha 1992, pag.322)

Primul decret (1758) îi constrânge pe romi să se fixeze într-un loc. Li se interzice să aibă cai sau căruțe, pentru a se pune capăt „nomadismului „ lor. În plus, romii primesc pământ și semințe și devin contribuabili, cu tribut reținut din recolte, ca și ceilalți supuși ai Coroanei. Li se cere să-și contruiască locuințe și să solicite permisiunea când își părăsesc satul (precizând motivul deplasării).

În al doilea decret (1761), termenul „zigani”, folosit curent în epocă, pentru a-i desemna pe romi, este înlocuit cu termenii „ujpolgar” (care în maghiară înseamnă „cetățeni noi”), „ujparasztok” („fermier nou”), „ujmagyar” („ungur nou”) sau „ujlakosok” („colon nou” în sensul din latină neocolonus). Li se cere să-și abandoneze modul lor de viață, ca și vechiul nume, pentru a se accelera procesul integrării. „Tinerii țigani” învață o meserie sau sunt recrutați pentru armată, la vârsta de 16 ani, dacă sunt apti de serviciu militar.

În 1767, Maria Tereza le re-

trage jurisdicția voievozilor, în așa fel încât toți „țigani” devin supuși ai jurisdicției locale (al treilea decret). Totodată, romii trebuie să se înregistreze, ceea ce va însemna pentru ei – pentru prima dată – că vor fi chemați să lupte sub drapel, ca recruți.

Al patrulea decret, promulgat în 1773, interzice căsătoria între romi, în timp ce căsătoriile mixte sunt încurajate prin subvenții. Autorizația de căsătorie este, în același timp, subordonată producerii unui document care să ateste „un mod de viață decent și cunoașterea doctrinei religioase catolice.” Împărăteasa și consilierii săi apreciind că „civilizarea,, „țiganilor,, nu favorizează „stabilirea domiciliului”, se dă un ordin potrivit căruia toți copiii peste cinci ani să fie plasați în familii de fermieri unguri care să vegheze la educația lor creștină, fapt condiționat de o sumă plătită. Copiii trebuie să crească departe de părinții lor, în comitate diverse, să frecventeze școala și, mai târziu, să învețe o meserie sau să devină agricultori. (Ilustr.3)

SUCCES SLAB

Succesorul Mariei Tereza, Iosif II (1780-1790), îi eliberează pe romii din Bucovina din robie, dar urmează politica de asimilare a mamei sale. Publicate în 1783, directivele numite „De Domiciliatione et Regulatione Zingarorum” vor merge mai departe, pe calea asimilării forțate. Romilor le sunt impuse nu numai restricții suplimentare – precum adoptarea obligatorie a unei îmbrăcăminti și a limbii sătenilor –, dar ei sunt amenințați și cu pedepse severe în caz de nerespectare a acestor solicitări. Referitor la utilizarea „limbii țigănești”, de exemplu, legea prevede 24 de lovituri cu nuiua. În ciuda sancțiunilor prevăzute în caz de infrațiune, măsurile de corecție impuse de Maria Tereza și Iosif II nu se dovedesc decât parțial eficiente. Ele reușesc, în mod definitiv, doar în regiunea care constituie astăzi Burgenland: aceste pământuri unde romii s-au fixat cu adevărat, pentru a trăi acolo și astăzi. Un număr mare de romi a fost asimilat în această regiune : copiii

Povestirea de călătorie a unei scriitoare franțuzoaice din sec.XIX dă seama de teribilele impresii pe care „furtul“ copiilor romi le-a produs asupra ei:

„Într-o zi frumoasă, funestă pentru acei oameni care nu o pot evoca fără a recădea în teroare, au apărut soldații cu căruțe și i-au luat pe toți copiii țigani de la cei care tocmai s-au despărțit până la tinerii căsătoriți, încă în hainele de la nuntă. Disperarea acestor bieți oa-

meni era de nedescris. Părinții s-au aruncat la pământ în fața soldaților și s-au agățat de căruțele care le luaseră copiii. Au fost respinși cu lovituri de băte și de paturi de puști și, incapabili să mai urmeze căruțele, cu tot ce aveau ei cel mai de preț – adică carne din carnea lor

– mulți dintre ei s-au sinucis. Nimic nu a putut să-i convingă pe Zigains (țigani) de grandoarea morală a acestei măsuri sau de utilitatea sacrificiilor lor“

Ilustr. 6

(tradus de Mayerhofer 1988, pag.26)

s-au întors, într-adevăr, rar la părinții lor adevărați și au rămas la ferma părinților adoptivi sau au învățat o meserie și s-au căsătorit cu parteneri ne-romi. În câteva orașe – rar – romii s-au asimilat cu totul populației majoritare. Acest proces de asimilare se reflectă în dispariția numelor patronimice foarte variate, repertoriile altădată în cadrul incorporării recruților „țigani“.

În alte zone ale imperiului, totuși, romii rezistă modului de viață ordonat de stat și se sustrag măsurilor obligatorii draconice, pornind la drum. Statul, în acea epocă, nu avea resurse umane suficiente pentru a-și pune în practică reglementările sau pentru a-i aduce înapoi pe romii fugiți. Mai mult, listele de recrutare răspunzând, în general, previziunilor autorităților, acestea din urmă nu resimt necesitatea de a acționa.

(Ilustr.3,4,5)

ÎNCERCĂRI INFRUCTUOASE ÎN SPANIA ȘI GERMANIA

Carol III (Carlos Tercero), regele liberal spaniol, încearcă să-i „civilizeze” pe „țigani”, în același an cu Iosif II (1783). În cele 44 de articole din lucrarea sa „Pragmatica”, el le interzice vagabondajul, folosirea limbii („el calo”), îmbrăcăminte tradițională, comerțul cu cai, ca și alte meserii itinerante. Regele vrea ca „gitanos” să se fixeze unde vor și să practice meseriile „convenabile”. Aceste măsuri erau sortite eșecului, în măsura în care ele întâlneau, deopotrivă, opoziția restului populației : orașele și cetățenii lor refuză să-i accepte pe romi și să le dea de lucru. „Gitanos” continuă să-și practice meseriile lor itinerante, dar în condiții mai dificile, ceea ce le adâncește sărăcia.

Germania ia măsuri asemănătoare, dar la o scară mai mică. Unii suverani încearcă să-i sedentarizeze pe „țigani” pe domeniile lor ; este, mai ales, cazul contelui de Wittgenstein care pune să se ridice „satul țiganilor „de la Sassmannshausen, în 1771. Frederic II al Prusiei, un contemporan rival al Mariei Tereza, fondează „satul țiganilor „ de la Friederichslöhra, într-o regiune îndepărtată din Nordhausen, în 1775, ca să determine grupurile de Sinti „ care rătăceau în regiune pentru a cerși și fura” să se fixeze în mod definitiv. Încercarea de transformare a numiților Sinti în persoane corespunzătoare ideii pe care statul și-o face despre „supușii proprii, convenabili, ascultători și muncitori” eșuează lamentabil. După 1830, adulții vor fi internați în ospicii, în timp ce „Martinsstift” de Erfurt (o mănăstire) ia copiii în îngrijire.

Bibliografie

Fraser, Angus (1992) *The Gypsies*. Oxford / Cambridge: Blackwell | Heinschink, Mozes F. / Hemetek, Ursula (eds.) (1994) *Roma. Das unbekannt Volk. Schicksal und Kultur*. Wien: Böhlau | Mayerhofer, Claudia (1988) *Dorfzigeuner. Kultur und Geschichte der Burgenland-Roma von der Ersten Republik bis zur Gegenwart*. Wien: Picus | Rimmel, Franz (1993) *Die Roma Rumäniens. Volk ohne Hinterland*. Wien: Picus | Vacha, Brigitte (ed.) (1992) *Die Habsburger. Eine europäische Familiengeschichte*. Graz: Styria | Vossen, Rüdiger (1983) *Zigeuner. Roma, Sinti, Gitanos, Gypsies zwischen Verfolgung und Romantisierung*. Frankfurt am Main: Ullstein